

TÖRTÉNELMI SZEMLE

A BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK FOLYÓIRATA

2020 1.
LXII. ÉVFOLYAM SZÁM

Vadas András
Folyómeder-dinamika és birtokhatár-változás
a középkori Magyarországon

Katona Csaba
Bulgária belépése az első világháborúba
a magyar sajtó tükrében

Turbucz Dávid
Horthy Miklós a világ körül

Az 1526-os mohácsi csata helye
Varga Szabolcs, Pap Norbert, Gyenizse Péter,
Kitanics Máté, Szalai Gábor, Sudár Balázs,
B.Szabó János és Máté Gábor írásai

Szerkesztők

TRINGLI ISTVÁN
felelős szerkesztő

FÓNAGY ZOLTÁN, NEUMANN TIBOR, OBORNI TERÉZ, PÓTÓ JÁNOS
rovatvezetők

DETRE ANDRÁS
szerkesztőségi munkatárs

Szerkesztőbizottság

MOLNÁR ANTAL
elnök

BORHI LÁSZLÓ, ERDŐDY GÁBOR, FODOR PÁL,
GLATZ FERENC, ORMOS MÁRIA,
OROSZ ISTVÁN, PÁLFFY GÉZA, PÓK ATTILA,
SOLYMOSI LÁSZLÓ, SZAKÁLY SÁNDOR,
SZÁSZ ZOLTÁN, VARGA ZSUZSANNA

A szerkesztőség elektromos postája:
tortenelmiszemle@btk.mta.hu

*Kérjük szerzőinket, hogy kézírataikat
a közlési szabályzatnak megfelelően készítsék el,
amely honlapunkon érhető el:
<http://www.tti.hu/kiadvanyok/folyoiratok/tortenelmi-szemle.html>*

A 2020-as évfolyam megjelenését
a Nemzeti Kulturális Alap és a Magyar Tudományos Akadémia támogatja

ISSN 0040-9634

TARTALOMJEGYZÉK

LXII. évfolyam, 2020. 1. szám

TANULMÁNYOK

- Vadas András** • Folyómeder-dinamika és birtokhatár-változás a középkori Magyarországon 5
- Turbucz Dávid** • Horthy Miklós a világ körül. Világ körüli út a Saida fedélzetén, 1892–1894 19
- Katona Csaba** • Bulgária belépése az első világháborúba a magyar sajtó tükrében 31
- AZ 1526-OS MOHÁCSI CSATA HELYE**
- Varga Szabolcs** • Megjegyzések II. Lajos király halálához 57
- Pap Norbert – Gyenizse Péter – Kitanics Máté – Szalai Gábor** • II. Lajos halálának helye 73
- Pap Norbert – Gyenizse Péter – Kitanics Máté – Szalai Gábor** • Az 1526. évi mohácsi csata helyszíneinek földrajzi jellemzői 111
- Sudár Balázs** • Földvár falu a török korban 153
- B. Szabó János** • Sem nem Majs, sem nem Sátorhely. Megjegyzések Pap Norbert és szerzőtársai Sátorhely vagy Majs? című tanulmányához 169
- Pap Norbert – Kitanics Máté – Gyenizse Péter – Szalai Gábor** • Reflexiók B. Szabó János „Egy Mátyás-kori oklevél...” és „Sem nem Majs, sem nem Sátorhely” című tanulmányaiban vázolt koncepciójára 179
- B. Szabó János – Máté Gábor** • Észrevételek a történeti források interpretációs lehetőségeiről és az interpretáció határaitól a mohácsi csatamező új földrajzi kutatása kapcsán 189
- MEGEMLÉKEZÉS**
- Gyarmati György** • Ormos Mária (1930–2019) 203
- Erdélyi Gabriella** • Péter Katalin (1937–2020) 207

SEM NEM MAJS, SEM NEM SÁTORHELY

Megjegyzések Pap Norbert és szerzőtársai Sátorhely vagy Majs? című tanulmányához

B. SZABÓ JÁNOS

NEITHER MAJS, NOR SÁTORHELY

Remarks on the Paper of Norbert Pap and his Co-Authors
Called “Sátorhely or Majs”?

The paper collectively authored by Norbert Pap, Máté Kitanics, Péter Gyenizse, Gábor Szalai and Balázs Polgár on the environmental features of the medieval village called Földvár was published in the 2019/2 issue of the review *Történelmi Szemle*. Its title promised to finally localise the central area of the 1526 battle of Mohács. Measured to this promise, the content is rather disappointing. The previous results of the research into the location of the medieval village of Földvár, thought to have lain in the centre of the battle, were not determined by the fact that these were formulated by persons with military experience or by civilians. And yet Pap and his co-authors, by localising Földvár into the vicinity of today's Sátorhely, lock into a research strand of military historical background which they previously blamed for the neglect of written sources and whose methods it was they declared aim to pass by. Those researchers, however, whether soldiers or civilians, who did use the evidence offered by the charter material, all excluded Sátorhely from the possible localisations of Földvár. The long sections in the paper that deal with medieval charters and early medieval written sources are completely useless, since they use their testimony fairly selectively, and thus the site that can in fact be surmised on the basis of the medieval written evidence, namely the area around today's Udvar, did not even come to their minds.

Keywords: battlefield research, Majs, Sátorhely, Földvár, centre of the battle of Mohács, 1526

A *Történelmi Szemle* 2019. évi 2. számában látott napvilágot Pap Norbert, Kitanics Máté, Gyenizse Péter, Szalai Gábor és Polgár Balázs közös munkája a középkori Földvár falu környezeti jellemzőiről, amely a cím ígérete szerint remélhetőleg elvezet bennünket a mohácsi csata centrumtérségének lokalizálásához is.¹ Mint azt a cikk címe is jelzi, az írás kettős célt tűzött

---

B. Szabó János, tudományos munkatárs, BTK, Magyar Őstörténeti Témacsoport. Ez a cikk az Magyar Tudományos Akadémia Kiválósági Együttműködési Program „Mohács 1526 – 2026: Rekonstrukció és emlékezet” című kutatási projektjének keretében készült.

¹ Pap Norbert – Kitanics Máté – Gyenizse Péter – Szalai Gábor – Polgár Balázs: Sátorhely vagy Majs? Földvár környezeti jellemzői – a mohácsi csata centrumtérségének lokalizálása. *Történelmi Szemle* 61 (2019) 209–246.

ki maga elé: egyrészt, hogy immár a tudomány eszközeivel is bizonyítsa a Pap Norbert által már régebb óta nagy nyilvánosság előtt hangoztatott állítás helyességét, amely szerint „ki-jelenthető, hogy Földvár [...] valahol a mai Sátorhely közigazgatási területén feküdt, a birtok határai pedig jól azonosíthatóan kötődtek a településtől északra fekvő »nagy árok«-hoz, keleten a Danóc-mocsárhoz/Vizslaki-réthez, nyugaton pedig a Borza-patak völgyéhez”,² másrészt pedig, hogy „döntő csapást” mérjen a „Mohács 500” kutatócsoportnak, a pécsi múzeum régésze, Bertók Gábor nevével fémjelzett – és a sajtóban szintén gyakran felbukkanó – hipotézisére,³ mely szerint a mai Majs település előterében lévő középkori településnyom lenne a Brodarics kancellár által megörökített Földvár.⁴

A méretes tanulmány ezért hat igen különböző fejezetre oszlik, ezek közül kompetencia híján most nem is kívánok érdemben reflektálni az utolsó kettőre. A konfliktusrégészet csínját-bínját nálam avatottabb szakértőknek kell majd tovább boncolgatni.

Így a továbbiakban csupán a földrajzos kollégák által, Földvár falu új lokalizációjához felhasznált történeti források kezelésére és azoknak a kulcsfontosságúnak vélt természeti tényezőkhöz való viszonyára, illetve – ehhez szervesen kapcsolódva – az első fejezetek historiográfia látásmódjára térnék ki.

„Katonák” és „civiliek”

A cikk historiográfiai bevezetésének van egy erős állítása: a kérdés kutatói nagy vonalokban besorolhatók két, egy „civilnek” és egy „katonainak” nevezett kategóriába. A „civiliek” attribútuma egyfajta szigorúan tudományos módszertan, a középkori oklevelek alapján „a szomszédsági viszonyok és a bizonytalan tartalmú tájelemek számbavételével meghatározni a település legvalószínűbb helyét”,⁵ míg a „katonák” esetében – érezhetően sokkal kevésbé „objektív” módon – a vizsgálat „alapja az 1526. évi csatáról készült *kevés és részben szubjektív* [kiemelés – B. Sz. J.] forrás elemzése. Az ennek révén kialakult »belső kép« alapján próbálták a kutatók az annak leginkább megfelelő helyeket megtalálni.”⁶

Mivel Pap Norbert és kutatócsoportja elsősorban a Pécsi Tudományegyetem körül szerveződött meg és jelen tanulmányukban egy külön fejezetet szenteltek az oklevelés források értelmezésének, magukat nyilvánvaló módon az általuk „civilnek” nevezett tradíció követői közé sorolták be – azzal a fontos megjegyzéssel, hogy a kétféle kör felvetései

² Pap et al.: Sátorhely, 245.

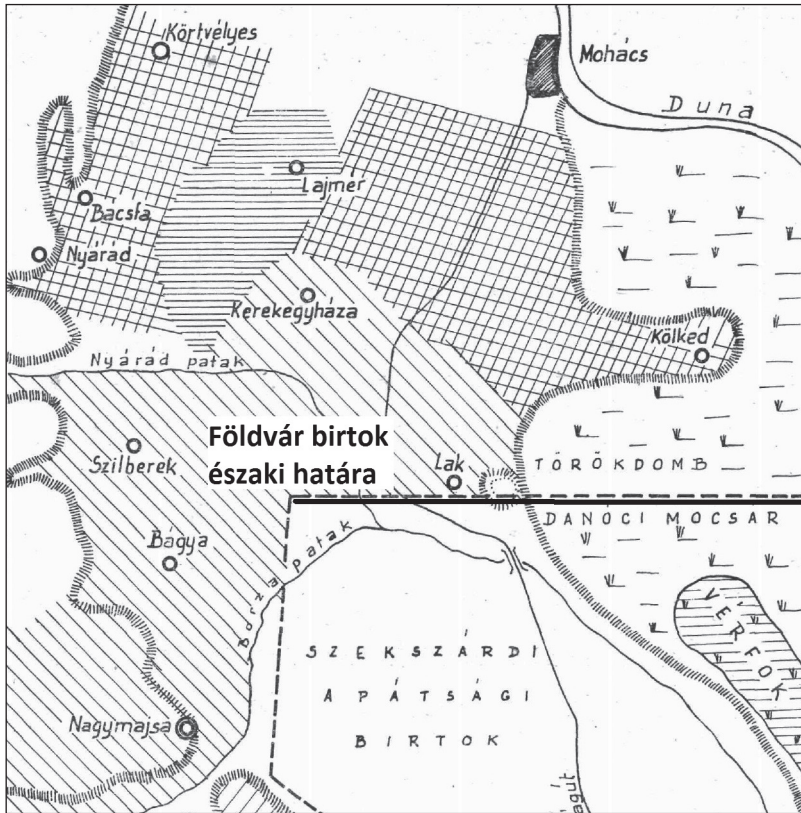
³ Bertók Gábor: Nekünk Majs kell? A mohácsi csatátér kutatása. In: *Régi idők – új módszerek*. Szerk. Bertók Gábor – Gáti Csilla. Bp.–Pécs, 2014. 161–170.

⁴ Ettől az elképzeléstől 2015-ben még az én véleményem sem állt feltétlenül távol, mivel 2004-ben megfogalmazott hipotézisemben nem tértem ki Földvár pontos lokalizációjára (B. Szabó János: A mohácsi csata és a „hadügyi forradalom”. II. rész. A magyar hadsereg a mohácsi csatában. *Hadtörténelmi Közlemények* 118 [2005] 793–798.), s annak a Majs közeli középkori faluhelynek a tájékát, amelynek környékét Bertók Gáborék a későbbi években igen alaposan kutatták, Brodarics alapján több szempontból én is alkalmas helyszínnel találtam (B. Szabó János: *Mohács – régi kérdések, új válaszok. A Magyar Királyság hadserege az 1526. évi mohácsi csatában*. Bp., 2015. 119–132.).

⁵ Pap et al.: Sátorhely, 210.

⁶ Uo.

2. ábra. Bende Lajos cikke térképvázlatának részlete a 1338. évi földvári birtokmegosztásról (1966)¹¹

egykor a Becseiek kezén lévő birtok sokat tanulmányozott 1338. évi megosztásának vonala a Törökdomb magasságában a Dunától a Borzáig az oklevél szerint világosan, egyenesen kelet–nyugati irányú volt, s a mai Sátorhely értelemszerűen ettől a vonaltól északabbra esik¹² (1., 2. ábra). Igaz, ez az új határvonal érintette a mocsár partján álló „hegytől” nyugat felé a „nagy árkot”, amit Pap és szerzőtársai egy nagy jelentőségűnek vélt, kiszáradt őskori Duna-mederrel próbáltak azonosítani.¹³ Ám az okleveles források alapján nemhogy azt nem állíthatjuk teljes bizonyossággal, hogy ebben a kiszáradt őskori Duna-mederben futott volna a birtokhatár, de még arra sincs ráutaló jel, hogy ezt a „nagy árok” kifejezést bármilyen módon erre a Törökdombtól valójában északra kezdődő és

¹¹ Bende Lajos: A mohácsi csata. *Hadtörténelmi Közlemények* 13 (1966) 539.

¹² Ez a nyílegyenes felosztási vonal jól tükröződött még a 18. század első felének mohácsi-szigeti birtokviszonyait ábrázoló térképen is. Lásd Pap et al.: Sátorhely, 226. 6. ábra.

¹³ „Ez az árok ma már nem, vagy alig látszik, de műszerekkel – az üledékekkel feltöltődött egykori folyómeder – azonosítható, és ezzel a korabeli birtokhatár egy része is rekonstruálható.” Pap et al.: Sátorhely, 223.

északkeleti irányba haladó terepelemre lehetne vonatkoztatni (s valójában nincs ez más-ként a török kori írásos adatok esetében sem).¹⁴

Az értelmezési probléma egyébként a tanulmány 36. lábjegyzetében is világosan ki-
ütközik: „A mocsárba (Örvény [Ewrem], Danóc-mocsár, Vizslaki-rét) torkolló, napjainkra
feltöltődött egykori folyómeder, mely a *Törökdomb északi előterében* [kiemelés – B. Sz. J.]
húzódik és délkelet-északnyugati irányban szeli át a síkságot Nagynyárád irányába. A *Török-
dombtól nyugatra lévő árok* [kiemelés – B. Sz. J.] határoló jelentőségét Györffy is említi.”¹⁵

Ami viszont sajnálatos módon valahogy végképp kimaradt Pap Norberték cikkéből,
hogy az első olyan tudós, aki ezt az egész forráscsoportot bevonta a csatatérkutatásba, az
épp az 1926-ban akadémikussá választott hadtörténész, Gyalóky Jenő alezredes volt, aki
a jelek szerint a források felkutatását és elolvasását is képes volt még egyedül megoldani,
publikált regeszták, segédletek, internetes adatbázisok felhasználása és – az akkor még
értelemszerűen nem létező – Történettudományi Intézet középkoros munkatársainak
közreműködése nélkül is.¹⁶

Összefoglalva a fentieket: a korábbi kutatási módszertant és eredményeket valójában
nem az határozta meg, hogy katonák vagy civilek fogalmazták-e meg őket. Papék pedig
a jelek szerint éppen egy olyan katona-hadtörténész kutatókörnek a hagyományait foly-
tatják, amelynél épp az okleveles források vizsgálatának hiányát emelték ki, és amelynek
módszereit deklaráltak meg kívánják haladni. Az oklevelek tanulságait felhasználó „ka-
tona” és „civil” kutatók viszont – egy kivétellel – kizárták a mai Sátorhely területét a kö-
zépkori Földvár lehetséges lokalizációi közül.

Hogyan is tudhatnánk meg, hogy hol lehetett a késő középkori Földvár birtok határa?

Sajnálatos módon arról sem esik szó a tanulmányban, hogy Gyalóky nemcsak az egyik,
a Zichy Okmánytárban közölt 1338. évi oklevélre támaszkodva alakította ki elképzeléseit
– a késő középkori Földvár birtok északi és nyugati határaitól –, hanem a 17. század végi,
baranyai összeírásokra is rábukkant a levéltárban és bedolgozta azokat a saját hipotézi-
sébe. Így fordulhat elő, hogy Gyalóky következtetése egy helyütt mégis tökéletesen azo-
nos Pap Norbertékéval: „az 1696-os leírás nem tisztázta ugyan pontosan [Földvár] vala-

¹⁴ „... innen egyenesen nyugati irányban [egy] hegyre megy fel, ahol két földhalom-határjel található, melyek a fent említett módon határolnak, [majd] tovább halad nyugat felé a nagy Árokhoz, ahol két földhalom-határjel található, egy igen régi dél felől, mely a szekszárdi egyház fent említett birtokát választja el, a másik, új [határjel] pedig észak felől, mely a fent mondott Töttös és Vesszős mesterek már említett birtokát különíti el és határolja; innen [egy] nagy mezőn haladva nyugat felé két földhalom-határjelhez ér, melyek a fent megismert módon határolnak.” [Ford. Nógrády Árpád.] Pap et al.: Sátorhely, 220. A későbbi források kapcsán lásd B. Szabó János: Pap Norbert pécsi földrajzos kutatócsoportjának a mohácsi csatával kapcsolatos „felfedezései” hadtörténész szemmel. *Hadtörténelmi Közlemények* 132 (2019) 945–947.

¹⁵ Pap et al.: Sátorhely, 220. 36. j.

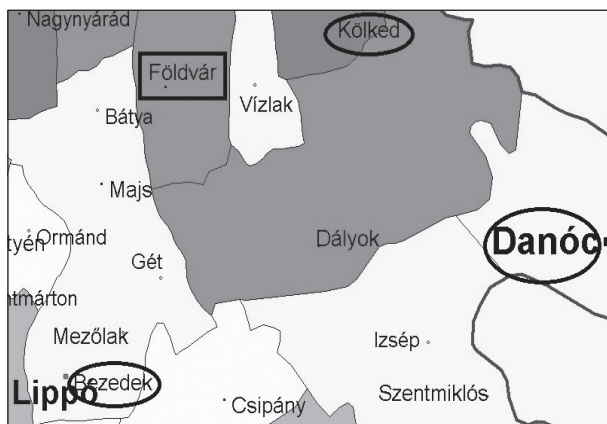
¹⁶ Kincses Katalin Mária: Szellemtörténet és hadtörténetírás: a magyar hadtörténetírás kapcsolódási pontjai, különös tekintettel az 1930-as évekre. *Hadtörténelmi Közlemények* 126 (2013) 382–384.

mennyi határát, de a szomszédági viszonyai alapján területe nagyjából ugyanott volt, mint a középkorban.”¹⁷ Ennek konzekvenciáit mégis csupán Gyalóky vont le a maga számára: mivel Földvár ekkor Majson kívül „Merse, Bezedek, Danovác és Kölked”¹⁸ falvakkal volt határos, déli irányban a falu határának el kellett érnie a tereplépcső közelébe vagy akár a tetejére is, azaz a Borza ma ismert folyásától délre húzódhatott.¹⁹

Azok a kutatók – Bende, Györffy, Engel –, akik a térség településszerkezet-rekonstrukciójánál nem vették (vehették) figyelembe a 17. század végi iratokat, értelemszerűen hátrányba kerültek a földvári birtok déli határainak meghatározásánál –, hiszen úgy tűnik, erre vonatkozóan egészen a közelmúltig nem volt ismert középkori forrásanyag. Arra azonban jóval nehezebb magyarázatot találni, hogy ennek az 1696. évi összeírásnak és az abból levont következtetésnek miért nem találjuk nyomát a Pap Norbert és szerzőtársai cikkében publikált térképeken, jelesül az általuk készített térképvázlaton (Sátorhely, 217. 5. ábra). Ahogy az is feltűnő, hogy ez a térkép (is) komoly eltéréseket mutat a hivatkozási alapként használt Engel térképétől is (Sátorhely, 216. 4. ábra). Az azon ábrázolt állapot pedig szintén nyilvánvalóan nem feleltethető meg az 1696. évi összeírás alapján megfogalmazott tanulságnak.

Ez az Engel-féle térkép készítési hátterének és felhasználhatósága korlátainak ismeretében nem feltétlenül meglepő, de akkor vajon hogyan lehetett rá úgy hivatkozni, hogy „Engel rekonstrukciója alapján, 30 évvel a mohácsi csata előtt a földvári birtok szomszédági viszonyai jól ismertek és definiáltak, és mivel azt követően változásról nincs tudomásunk, azt kell feltételez-

3. ábra. Földvár birtok térsége Engel Pál szerint – külön jelölve rajta Földvár 1696. évi szomszédai, Kölked, Bezedek, Dánóc²¹

sunk, azt kell feltételeznünk, hogy a fentiekben felvázoltak szerint maradtak a csata előestéjéig”²⁰ Hiszen például Engel térképének idevágó részletén (Sátorhely, 216. 4. ábra) jól láthatóan Kölked és Dánóc nem Földvár szomszédja, és a közölt térképkivágoton még csak nem is szerepel Földvár két megnevezett szomszédja, Bezedek és Merse falu. Sőt, Merse egyáltalán nem is került rá

¹⁷ Pap et al.: Sátorhely, 225.

¹⁸ Uo.

¹⁹ „... a földvári pusztá a kölkedi határtól legalábbis a felső terasz széléig, Majs és Buziglica közé nyúlt...” (Gyalóky Jenő: A mohácsi csata. [1526. augusztus 29.] In: *Mohács emlékkönyv 1926*. Szerk. Lukinich Imre. Bp., 1926. 214.)

²⁰ Pap et al.: Sátorhely, 221.

²¹ Engel Pál: *Magyarország a középkor végén. Digitális térkép és adatbázis a középkori Magyar Királyság településeiről*. Bp., 2001. [CD-ROM.]

Engel térképére (3. ábra), ami miatt az egész rajta látható földrajzi lokalizáció több mint kétséges. Hiába foglalkoznak tehát Pap Norbert és társai cikkében igen hosszú részek a középkori oklevelekkel és a kora újkori írott forrásokkal – és mindezek korábbi feldolgozásaival –, ha azok tanulságait igencsak szelektíven használják fel a szerzők.

Az ördög a lábjegyzetekben lakik

Hiányérzetünk azért is lehet indokolt, mert az 55. lábjegyzetből kiderül, hogy a cikk készítői már ismertek egy dokumentumot, egy 1478. évi oklevelet, amelynek eredetije az Esterházy hercegi levéltárban található, s amelyet Engel még valószínűleg nem ismert – így nem is használt fel térképe készítéséhez. Saját meglátásom szerint az eddigieken túl jelenleg nem is ismerünk ennél fontosabb dokumentumot a késő középkori Földvár fekvésének meghatározásához. Ezért is meglepő, hogy a cikkben a létezésén túl pusztán annyi szerepel erről a forrásról: az „irat szerint Merse határos volt Földvárral, a két birtok között pedig a Borza-patak volt a határ. Úgy véljük, ennek alapján feltételezhető, hogy a térség birtokviszonyaiban évszázadokon át meghatározó jelentőségű patak lehetett már akkor is a két terület közötti választóvonal. Merse többi irányú mezsgyéjéről nincs pontos információnk.”²²

Nagy kár, hogy a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában végzett forrásfeltáró bűvárlat után már nem maradt energia e szöveg érdemi feldolgozására, s valahogy az is rejtve maradt Pap Norbert és szerzőtársai előtt, hogy a benne szereplő határjárásnak Kőfalvi Tamás már 2006-ban publikálta a részletes kivonatát.²³ Ennek ismeretében pedig tarthatatlannak tűnik az az állítás is, hogy nincs elég információnk a falu határáról szóló leírás értelmezéséhez.

A falu földjeinek egyértelműen gátat szabott nyugat felé az ottani szomszéd, Ormánd – emléke szintén tovább élt a majsai határban²⁴ –, délre pedig a ma is létező Bezedek. Északi szomszédja pedig teljes egészében Kismajsa volt, aminek a területe szintén beolvadt a későbbi egységes majsai határba.²⁵ Így az 1478. évi teljes határjárás útvonala meglehetősen jól beazonosítható, csak azt nem lehetett korábban egyértelműen rekonstruálni a fennmaradt helynevekből, hogy a délkeleti irányban fekvő Gét mellett – aminek a földjét a falu pusztulása után legalább részben szintén Majs határához csatolták²⁶ – mi is lehetett Merse földjeinek másik keleti szomszédja, a mai Udvar irányában. Ezen oklevél alapján

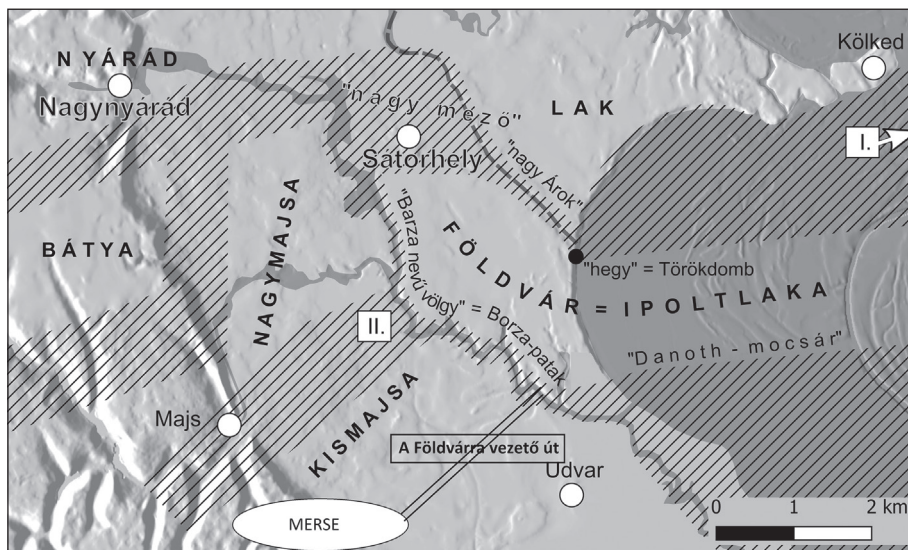
²² Pap et al.: Sátorhely, 224. 55. j.

²³ *A pécsváradai konvent hiteleshelyi oklevéltára 1254–1526*. Szerk. Kőfalvi Tamás. Szeged, 2006. 396. 813. sz.

²⁴ A mai Majstól délre: *Baranya megye földrajzi nevei*. I–II. Szerk. Pesti János. Pécs, 1982. II. 580–581. Az 1478. évi mersei határjárás épp attól a Ravaszlyuknak nevezett délnyugati ponttól indult, ahol 1330-ban a nyugati szomszéd Ormánd és a déli szomszéd Bezedek közös határa véget ért: *A pécsváradai konvent*, 102., 106. sz.

²⁵ Kismajsa Nagymajssával közös északi határára lásd Pap et al.: Sátorhely, 217–219.

²⁶ Charten von der ka[mmer]al Ortschaft Mays in der [...] Baranyer Gespanschaft zur Herrschaft Bellye gehörig ..., Kneidinger, Andreas, Kammeral Ingenieur, 1772. Jelzete: Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára S 11. No. 830:43. <https://maps.hungaricana.hu/hu/MOLTerkeptar/2440/view/?bbox=-347%2C-4213%2C3957%2C-1408>. (Legutóbbi megtekintés: 2019. február 28.)

4. ábra. Földvár birtok Pap Norbert és szerzőtársai által rekonstruált 1338. évi határai – és ebben az összefüggési rendszerben értelmezve a Merséről Földvárra vezető út hozzávetőleges iránya az 1478. évi oklevél szerint

azonban ez az északeleti szomszéd egyértelműen Földvár volt, hiszen a Merséről Földvárra keleti irányban vezető út képezte Merse földjének legszűkebb északeleti határpontját. Fontos azt is kiemelni, hogy az út mentén már a Borza völgye előtt is állítottak fel Földvár birtokkal szemben határjelet, ami viszont arra utal, hogy ezen a szakaszon Földvár birtokai bizony a patak völgyének nyugati oldalára is kiterjedhettek.²⁷

Mivel a középkori Merse falu helyeként szóba jöhető terület délre van a mai Sátorhelytől, a Merséről közvetlenül Földvárra vivő út viszont keletre tartott, így elég nagy valószínűséggel kizárhatjuk, hogy annak végcélja a mai Sátorhely területén vagy annak közvetlen közelében feküdt volna²⁸ (4. ábra).

²⁷ B. Szabó János: Egy Mátyás-kori oklevél és a mohácsi csata centrumában fekvő Földvár falu „rejtélye” (Egy évszázados kirakós játék új darabjai). In: *Hunyadi Mátyás és kora*. Szerk. Bárány Attila et al. Debrecen, 2019. 150–151.

²⁸ Ugyan feltehetnénk esetleg azt is, hogy ez a Merséről induló út netán a Borzán túl egy óriási kanyarral jutott el Földvár/Sátorhelyre, csakhogy akkor Pap Norberték rekonstrukciós rendszerében nem beszélhetünk az oklevélben szereplő út névadását indokló közvetlen összeköttetésről, mivel ott szerintük épp az Eszék és Mohács között húzódó nagy hadiút futott: „a térségi topográfia illetve Györfly rekonstrukciója remek. Az utakra vonatkozó interpretációja azonban a mohácsi csatával kapcsolatos kérdésekben aligha válhat támponttá. Jól ismert, hogy az oszmán csapatok Baranyavár felől érkeztek Buziglicára (Györfly térképén a délre fekvő Lak mellett kellene lennie), és ott váltak szét két irányba. Ez az út azonban a térképen nem is szerepel, pedig még a római időkben építették ki a limes támogatására, így létezését nem lehet kétségbe vonni.” (Pap et al.: Sátorhely, 214.); valamint: Pap Norbert – Fodor Pál – Kitanics Máté – Morva Tamás – Szalai Gábor – Gyenizse Péter: A mohácsi Török domb. *Történelmi Szemle* 60 (2018) 338., 340., 343., 345.

Míndez pedig már nem is csak a felhasznált módszereket érinti, hanem közvetlenül a tanulmány végkövetkeztetését is: Földvár birtoknak az északi mellett a keleti, sőt még a déli határa is többé-kevésbé meghatározható, méghozzá egy, az 1526. évi csatához viszonylag közeli időben keletkezett oklevél segítségével. Ennek pedig az a tanulsága, hogy a falu jóval délebbre feküdhett,²⁹ mint ahogy Papék állítják, és így a tanulmányuk címében feltett kérdésre bizony meglehetősen furcsa válasz kínálkozik: az egykori Földvár helye nem lehet sem a mai Majs, sem a mai Sátorhely közelében.

---

²⁹ Az idő sajnos szinte teljesen elmosta azt a kézenfekvő tudást, ami Trianon nemzedékének még magától értetődő természetességgel megvolt e tájról: „a trianoni országhatárnak a mohács–baranyavári országúttal párhuzamos része középetáján vágja ketté a Brodarics nyomán megállapított harcteret, úgyhogy annak keleti felét nem is lehet bejární.” Gyalókey Jenő: Földvár. *Hadtörténelmi Közlemények* 27 (1926) 296.

CONTENTS

STUDIES

András Vadas <i>River-Bed Dynamics and Changing Estate Borders in Medieval Hungary</i>	5
Dávid Turbucz <i>Miklós Horthy around the World Globe. Trotting onboard the Saida, 1892–1894</i>	19
Csaba Katona <i>Bulgaria's Entry to World War I in the Mirror of the Hungarian Press</i>	31

THE SITE OF THE MOHÁCS BATTLE OF 1526

Szabolcs Varga <i>Remarks on the Death of Louis (II) Jagiellon</i>	57
Norbert Pap – Péter Gyenizse – Máté Kitanics – Gábor Szalai <i>The Place where Louis (II) Jagiellon Died</i>	73
Norbert Pap – Péter Gyenizse – Máté Kitanics – Gábor Szalai <i>The Main Geographical Features of the Scenes of the 1526 Battle of Mohács</i>	111
Balázs Sudár <i>The Village of Földvár in the Ottoman Era</i>	153
János B. Szabó <i>Neither Majs, nor Sátorhely. Remarks on the Paper of Norbert Pap and his Co-Authors Called “Sátorhely or Majs”?</i>	169
Norbert Pap – Máté Kitanics – Péter Gyenizse – Gábor Szalai <i>Reflections on the Conception of János B. Szabó as Outlined in his Papers “Egy Mátyás-kori oklevél...” and “Sem nem Majs, sem nem Sátorhely”</i>	179
János B. Szabó – Gábor Máté <i>Reflections on the Interpretational Possibilities of Historical Sources – and the Limits of Interpretation – with Regard to the new Geographical Exploration of the Battlefield of Mohács</i>	189

COMMEMORATIONS

György Gyarmati <i>Mária Ormos (1930–2019)</i>	203
Gabriella Erdélyi <i>Katalin Péter (1937–2020)</i>	207

E számunk szerzői

Erdélyi Gabriella, tudományos főmunkatárs, BTK TTI, Kora újkori témacsoport ● Gyarmati György, nyugdíjazott egyetemi tanár, főigazgató ● Gyenizse Péter, habilitált egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem, Földrajzi és Földtudományi Intézet, Térképészeti és Geoinformatikai Tanszék ● Katona Csaba, tudományos munkatárs, BTK TTI, Tudományos információs témacsoport ● Kitanics Máté, tudományos főmunkatárs, Pécsi Tudományegyetem, Földrajzi és Földtudományi Intézet, Politikai Földrajzi, Fejlődési és Regionális Tanulmányok Tanszék ● Máté Gábor, egyetemi adjunktus, Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Társadalmi Kapcsolatok Intézete, Néprajz – Kulturális Antropológia Tanszék ● Pap Norbert, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár, Pécsi Tudományegyetem, Földrajzi és Földtudományi Intézet, Politikai Földrajzi, Fejlődési és Regionális Tanulmányok Tanszék, tudományos tanácsadó, BTK TTI ● Sudár Balázs, tudományos főmunkatárs, BTK TTI, Kora újkori témacsoport ● B. Szabó János, tudományos munkatárs, BTK, Magyar őstörténeti témacsoport ● Szalai Gábor, tudományos segédmunkatárs, BTK TTI ● Turbucz Dávid, PhD, posztdoktor kutató, BTK TTI, Horthy-korszak témacsoport ● Vadas András, PhD, egyetemi adjunktus, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Történeti Intézet, Középkori Történeti Tanszék ● Varga Szabolcs, tudományos munkatárs, BTK TTI, Kora újkori témacsoport.
(BTK TTI = Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet)

Az egyes számok megvásárolhatóak, illetve megrendelhetőek:

Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet

1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4., B épület 4.44-es iroda

Telefon: +36-1-224-6700/4624, 4626-os mellék

E-mail: bardi.erszebet@btk.mta.hu, terjesztes@mta.btk.hu

Penna Bölcsész Könyvesbolt

(hétköznapokon, 13 és 17 óra között)

1053 Budapest, Magyar u. 40.

Telefon: +36-30-203-1769

E-mail: info@pennakonyvesbolt.hu

A folyóirat teljes évfolyama előfizethető bármely hírlapkézbesítő
postahivatalnál.

Ára: 1000 Ft

Előfizetőknek: 850 Ft

